

ALGUNS DOCUMENTS SOBRE JUEUS DE GIRONA

PER

SÍLVIA PLANAS i MARCÉ*

1. ELS DOCUMENTS

A l'Arxiu Històric de Girona, a la secció de Protocols Notarials, s'hi conserva molta documentació que fa referència a la comunitat jueva de la ciutat en època medieval. Si bé per als assumptes estrictament interns, entre membres de la comunitat, els jueus comptaven amb una legislació pròpia i generaven els seus propis documents, en els casos en què establien un tracte o tenien algun tipus de negoci o de relació amb cristians, que calia ser legitimada oficialment, havien d'acudir a un notari cristià. I es que, malgrat l'autonomia de l'Aljama per als afers d'ordre intern, els jueus de Girona s'acollien a la normativa que imperava en les comunitats jueves establertes entre cristians, que decretava que "la Llei de l'Estat és Llei" (*dina de malkuta dina*).

Aquest treball és un primer esbos d'una recerca que s'està portant a terme sobre els jueus gironins, a partir de l'anàlisi dels Protocols Notarials. Concretament s'ha treballat sobre 1662 documents, que abracen el període cronològic de 1311-1342. Els documents es localitzen en els llibres de dos notaris gironins, Francesc Simó i Pere Massanet. La Notaria és Girona 5, i els números dels Protocols són els següents:

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XVII, XXII i XXV.

*Vull expressar el meu agraïment al Central Archives for the History of Jewish People de Jerusalem, per haver-me permès l'ús de la documentació que ha servit de base per aquest treball, i també a l'Arxiu Històric Municipal de Girona.

Són documents breus, de cinc a deu ratlles d'extensió, si bé alguns les superen. L'estil és el propi d'un notari, amb moltes abreviatures i signes específics. La lletra és, en general, poc acurada, d'escriptura ràpida, i l'idioma, en tots els casos, és el llatí. En els documents de tipus econòmic, bàsicament préstec, hi figura el prestador o venedor, el creditor o comprador, el preu establert, l'interès, el termini i, en certs casos, els testimonis. En alguns, hi apareix la data. L'estat de conservació dels llibres no és pas excel·lent: molts han estat afectats per la humitat i els insectes, i a vegades la lectura resulta molt difícil, o fins i tot impossible; alguns volums, però, es llegeixen perfectament.

2. LA INFORMACIÓ QUE CONTENEN ELS DOCUMENTS

A partir de l'anàlisi i l'estudi de les 1662 regestes, es pot establir una diferenciació entre dos blocs, que aporten una informació distinta; d'una banda, hi ha els documents de tipus econòmic, i de l'altra, aquells que tenen un contingut relacionat amb la vida interna de la comunitat jueva de Girona. En els del primer grup hi participen jueus i cristians, mentre que en els del segon només hi figuren jueus.

Els afers econòmics

Del nombre total de documents analitzats, el 80% tracten un assumpte relacionat amb l'activitat econòmica de la comunitat jueva. Els temes són diversos i, d'entre tots, el que ocupa més volum documental és el del **Préstec amb interès**. Els jueus gironins es dedicaven amb assiduïtat a prestar diners, activitat per la qual cobraven interessos força elevats. Fonamentalment, els prestaven a cristians, ja que la llei jueva permetia l'activitat del préstec només si el beneficiari no era jueu. Però entre els documents, també n'hi ha alguns que es refereixen al préstec efectuat entre jueus. Curiosament, la quantitat prestada en aquests casos és molt superior a la que es presta d'un jueu a un cristià. El 1322, per exemple, Regina, esposa del jueu de Perpinyà Jucef Lleó, reconeixia que devia a Vidal Barzelai, jueu de Girona, 28 lliures de Barcelona¹; i el 1330, en Moret Maymó i la Bonadona, la seva esposa, varen reconèixer que devien a en Vidal Haharó, de Girona, 4.000 sous². Igualment,

¹ AHG, Notaria Girona 5, Proccotol II, Pere Massanet, foli 50 r.

² AHG, Notaria Girona 5, Protocol IX, Pere Massanet, fol 63 r.

Regina i Bonafilla, jueves de Girona, devien 500 sous al jueu de Prades Samuel Gracià³; i l'Astruc Isaac, jueu de Besalú, en devia 2.000 a dos jueus de Girona, en Bellshom Stapat i l'Astruc Abraham⁴.

Els jueus de Girona complien, almenys teòricament, la llei dictada per Jaume I, i prestaven amb un interès màxim del 20%. Els diners prestats oscil·laven entre els vint sous i els mil sous, si bé els excedien en alguns casos⁵.

Aquells que rebien el préstec eren, en la majoria dels casos, camperols o artesans procedents de localitats properes a Girona, però també hi havia gironins, ciutadans, militars, cavallers i, fins i tot, clergues. El termini per tornar els diners amb l'interès corresponent anava dels dos mesos a l'any, com a norma general.

Els prestadors solien ser jueus gironins amb bona situació econòmica, membres de famílies de rellevància, però també hi havia jueus més modestos que feien negoci, una mica més minço, amb els seus diners deixats amb interès. Segons Jaume Riera, aquells jueus que prestaven diners en grans quantitats vivien, o s'enriquien encara més, d'aquesta activitat. Per això mai no apareix, al costat del seu nom, l'ofici que tenien; perquè l'ofici era, precisament, el de prestador. D'aquesta manera, sembla que es dedicaven al préstec les famílies més poderoses de l'Aljama, que tenien diners per "fer-los treballar". En certa manera, els documents analitzats sembla que donen suport a aquesta teoria: un seguit de noms jueus que es van repetint, com si fossin "nissagues de prestadors", mai no van acompanyats del nom de la professió o l'ofici; potser perquè no era necessari. En canvi, una sèrie de jueus que no presten diners, sinó que en reben en préstec, sí que apareixen documentats segons la seva ocupació: Abraham, sastre; Yucef de Pamplona, sastre; Vidal Abraham, sabater; Alihau, mercer.

De la mateixa manera, però, cal fer notar que tampoc no apareix mai el mot "prestador" al costat del nom del jueu. Per això, potser es pot considerar

³ AHG, Notaria G5, Protocol IX, Pere Massanet, fol. 70 r.

⁴ AHG, Notaria G5, Protocol IX, Pere Massanet, fol. 96 v.

⁵ El 1330, Pere de Bardelec de Castanyet reconeixia que devia a Vidal Bedós, jueu de Girona, XXXVIII sous amb III sous i VIII diners d'interès, a pagar en el termini de mig any. AHG, Notaria G5, Protocol XII, P. Massanet, fol. 174 r.

Guillem Vila, de Cassà de la Selva, reconeixia deure a Bonhiuà Cresques, jueu de Girona, CCL sous amb L sous d'interès, a pagar en un any. AHG, Notaria G5, Protocol IV, P. Massanet, fol. 41 r.

Barcelona, esposa d'en Berenguer Mateu, i el seu fill reconeixien que devien a Vidal Lobell, jueu de Girona, X sous amb XII diners d'interès, que pagarien en el termini de mig any. AHG, Notaria G5, Protocol VII, P. Massanet, fol. 48 r.

que aquesta activitat era complementària i secundària, i que era, a més a més, silenciada a causa de la problemàtica moral que desencadenava el concepte "d'usura": els jueus feien de prestadors, però no eren, mai, documentats com a tals⁶.

Sigui com sigui, el que se'n deriva, dels documents, és que molts dels jueus gironins prestaven diners amb interès, que les quantitats podien ser elevades, i que ho feien amb regularitat i legalment, al menys en teoria: acudien al notari i posaven el contracte per escrit.

Un segon grup de documents conté informació sobre deutes que els jueus contreïen amb cristians. En quasi tots els casos, es tracta de cristians drapers o comerciants de drap: Bonanat de Llémena, Andreu d'Olot, Nicolau de Vern, etc. El deute es contrau arran de la compra de peces de drap en quantitat. Aquests documents contenen una informació de fons: els jueus que feien aquestes adquisicions de draps devien dedicar-se a feines relacionades amb el tèxtil, devien ser sastres, velers, juponers, o bé mercaders i comerciants rics, tot i que els documents no ho especifiquin⁷.

Dins encara del tema econòmic, un altre grup de documents es refereixen a operacions de venda i transacció de béns materials, tant entre jueus únicament, com entre jueus i cristians. La majoria són vendes de cases o terrenys situats al call, però també apareix, per exemple, la venda de drets sobre molins: el 1331 Isaac Bondavid, jueu gironí, va vendre a en Pere Traginer, del Mercadal, i la seva dona, tots els fruits i els guanys derivats del molí que posseïa al Mercadal, pel preu de 8 lliures i mitja i l'entrega anual, per la Pasqua jueva, de 20 enciams i 10 pans, a més de 10 mitgeres de blat imposades sobre la quantitat total mòlta anualment⁸; i el 1335 els secretaris de l'aljama varen vendre a Simó de Monar i la seva esposa els drets del molí d'en Cumí, que l'aljama posseïa al Mercadal⁹.

⁶ Segons David Romano, a *Prestadores judíos en los estados hispánicos*, p. 123, en "De Hispania Judaica", Barcelona 1991.

⁷ El 1330 el jueu de Girona Salomó Abraham va reconèixer que devia a Bonanat de Bordils, draper de Girona, XXXIX sous i III diners per la compra de drap. AHG, Notaria G5, Protocol IX, P. Massanet, fol. 54 r.

L'Isaac Efraim, jueu de Girona, devia a Bonanat de Llémena i Andreu d'Olot, drapers, XLVI sous per draps. AHG, Notaria G5, Protocol XII, fol. 76 r.

I en Bellshom Stapat, jueu de Girona, reconeixia que havia quedat a deure a en Nicolau de Vern, draper de Girona, CV sous per la compra de draps. AHG, Notaria G5, Protocol XIII, fol. 55 r.

⁸ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XVII, Pere Massanet, fol. 236 v - 237 r.

⁹ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XVII, Pere Massanet, fol. 102 v.

D'altra banda, apareixen tractes laborals establerts entre jueus i cristians, com el cas de Ponç, un pagès de Girona, que va ser llogat, el 1333 i per sis anys, pel jueu Jucef, fill de Mossé Deuslocrega. El contracte era per treballar la vinya i l'avellaneda que el jueu tenia a la muntanya Bascona, i establia que, dels fruits obtinguts, una meitat serien per al jueu i l'altra meitat, per a en Ponç¹⁰.

Un total de 7 documents fan referència als impostos i taxes que la comunitat jueva de Girona pagava al rei. D'entre ells, destaca el pagament d'una suma molt elevada, 65.000 sous, com a impost extraordinari de contribució a les despeses de la guerra amb Granada¹¹. Les altes quantitats amb què era gravada l'aljama representaven en ocasions greus problemes econòmics; el 1326, per exemple, els secretaris de l'aljama varen decidir demanar, a través del jueu barceloní Salomó Abraham Adret, un préstec de 880 sous a la comunitat de Barcelona; els diners serien per pagar els impostos¹². I el 1335 varen tornar a haver-hi dificultats, i els secretaris varen tornar a demanar diners prestats per afrontar les contribucions tan elevades¹³.

Finalment, un darrer exemple d'informació de tipus econòmic: el 1332 es va realitzar un tracte a Perpinyà, entre el blaquer de Girona Raimon de Noguer i el jueu de Perpinyà David Bonjorn, espòs d'Ester Caravita, de Girona, i pare del destacat astrònom de la cort de Pere el Cerimoniós, Jacob ben David Bonjorn. Arran d'aquella operació, el jueu es va comprometre a fer pagar a Raimon de Noguer, i a Girona, LXX lliures, VI sous i VIII diners, que li foren entregats, a la taula de Bernat d'Hospital, pel jueu gironí Astruc Caravita. Raimon de Noguer confirmà davant notari que l'estipulat en aquella primerenca lletra de canvi s'havia complert¹⁴.

Els afers familiars

Un altre tipus d'informació derivada dels documents regestats és la relativa a la vida quotidiana dels jueus gironins, i, sobre tot, a les relacions familiars, concretament el matrimoni.

¹⁰ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XIV, Pere Massanet, fol. 26 v.

¹¹ AHG, Notaria Girona 5, Protocol X, Pere Massanet, fol. 99 v.

¹² AHG, Notaria Girona 5, Protocol V, Pere Massanet, fol. 21 v.

¹³ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XVII, Pere Massanet, fol. 144 t - 145 r.

¹⁴ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XII, Pere Massanet, fol. 250 v.

Segons la llei jueva, l'obligació de l'home és casar-se i procrear. Entre els jueus de Girona, com a la resta del país, les qüestions legals relacionades amb el matrimoni, el divorci, el repudi o la nul·litat, eren competència del tribunal rabínic de l'aljama; eren, doncs, un assumpte totalment intern. El matrimoni constituïa un pacte entre els esposos. Normalment, els casaments eren arreglats i concordats pels pares dels futurs esposos, a vegades quan aquests eren encara molt petits, o per un intermediari de confiança per a les dues famílies. Amb el "shidukhim" s'establí la data de la boda, el volum del dot, tots els aspectes financers i d'altres arranjaments necessaris. Per assegurar-se que el compromís es compliria, les dues parts ho posaven per escrit i ho feien públic, en presència del rabí. L'edat normal d'una noia jueva que es casava eren 12 o 13 anys. Quan ja s'havia formalitzat el contracte, la futura esposa rebia la "ketubbà", el document legal on figurava l'import del seu dot, els seus drets com a esposa i les obligacions del seu marit envers el matrimoni.

Tres documents del fons estudiat aporten informació sobre el matrimoni entre jueus de girona. Tots tres porten data del mes d'agost del 1325, i expliquen el casament entre un noi jueu de Barcelona, en Saltell Gracià, fill d'en Bonhiuà Saltell, i una jueva de Girona, de nom Regina. El pare d'en Saltell el va declarar primer "emancipat", i apte i lliure per contraure matrimoni, ser cap de família, administrar els seus propis béns i fer testament. Saltell tenia 13 anys. Seguidament, li va fer donació de la meitat d'una casa que tenia al call major de Barcelona, que el dit Saltell i la seva esposa, Regina, es comprometeren a no vendre ni alienar¹⁵.

Per la seva part, Regina, filla del gironí Bonhiuà Cresques i de Bonafe, la seva esposa, ara difunta, com a muller de Saltell Gracià i per expressa voluntat d'aquest va renunciar als drets d'herència sobre els béns paterns i materns, a canvi de l'entrega de mil morabatins d'or que el seu pare li féu com a dot marital. Regina tenia 12 anys. Tot quedava així establert en el document del notari, en la ketubbà, on es va escriure amb llengua hebrea¹⁶.

La llei dels jueus admetia el divorci, però l'únic que podia divorciar-se era el marit; ho diu el Deuteronomi: "Si ella no fos del seu grat, li escriuria carta de divorci i l'enviaria a casa". El consentiment de la dona no era neces-

¹⁵ AHG, Notaria Girona 5, Protocol V, Pere Massanet, fol. 7 r.

¹⁶ AHG, Notaria Girona 5, Protocol V, Pere Massanet, fol. 7 v - 8 r.

sari. Però una dona també podia aconseguir l'ordre de divorci; li calia obtenir del tribunal una ordre per al seu marit, perquè aquest li signés la carta de divorci, el *Get*, sense el qual la separació no era possible. Per això, havia d'al·legar que una insuficiència física de l'espòs no li permetia d'exercir com a tal, o bé que havia tingut vers ella un comportament abominable¹⁷. Si la dona obtenia el *Get*, quedava lliure per tornar a casar-se i podia disposar del seu dot. El dot també tornava a mans de la muller en cas de mort del marit¹⁸. Això va ser el que li va passar a Tolrana, una jueva de Girona, vídua d'Isaac Cresques. El fill d'ambdós, Jucef Cresques, li va tornar el dot de 5.000 sous, a través del seu procurador, que era a la vegada el seu germà, l'Abraham Astruc, de Vilafranca¹⁹.

Quant al divorci, només un cas es presenta entre tots els documents registats: el 1331 Regina, jueva de Girona, filla de Barzelai Bondia i esposa del metge jueu Mossé dela Val, de Girona, va nomenar procurador i representant seu Petit Jacob, jueu de Perpinyà, i li va encarregar que, en nom seu, exigís la carta de divorci al seu espòs, obtingués per a ella la llibertat de tornar a casar-se i gestionés el reton del dot. El que no sabem és què havia fet, o què no havia fet, Mossé dela Val per induir Regina a prendre aquesta decisió...²⁰

ELS JUEUS GIRONINS QUE APAREIXEN EN LA DOCUMENTACIÓ RECOLLIDA

Dels 1662 documents recollits per realitzar aquest estudi, se'n pot treure una informació que, de moment, és purament orientativa, però que, a partir de les anàlisis i els estudis posteriors, ajudarà a conèixer millor la història dels jueus gironins. Del llistat de noms de jueus que són els protagonistes dels documents que s'han analitzat, en destaquen alguns: es tracta de membres rellevants de l'aljama, jueus rics de Girona que van aparegient, ells i els seus descendents, en els documents, des del 1311 fins al 1342. L'activitat

¹⁷ Unterman, Alan. *Diccionari de jewish lore and legend*, p. 64. Thames and Hudson, New York, 1991.

¹⁸ Maimónides, *Mishné Torà*, p. 118-124. El àrbol de la vida, vol. 1. Tel Aviv, 1982.

¹⁹ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XIII, Pere Massanet, fol. 173 v.

²⁰ AHG, Notaria Girona 5, Protocol XII, Pere Massanet, fol. 40 v.

de prestadors d'aquests jueus –potser millor seria dir d'aquestes famílies– és ben clara. Eren homes que gaudien d'una bona, o excel·lent, situació econòmica, i, a més a més, tenien un paper decisiu en la política i el regiment de l'aljama. Eren jueus gironins influents, poderosos dins i fora de la seva comunitat. No eren artesans, ni escrivans, ni petits comerciants, eren prestadors de diners amb interès.

NOMS DE JUEUS I JUEVES DE GIRONA (1311-1342)

Abraham Astruc, jueu de Vilafranca establert a Girona
Abraham Bonastruc
Abraham Cordoví
Abraham David
Abraham Desportell
Abraham Maimó
Adret Aninai (un dels jueus més rics de Girona, clavari de l'aljama)
Astruc Badós (un Astruc Badós era secretari de l'aljama el 1342)
Astruc Bendit
Astruc Cabrit
Astruc Caravida (era secretari de l'aljama el 1329)²¹
Astruc Deuslocrega
Astruc de Clarmont
Astruc Ravaia
Astruc Salomó
Barzelai Bondia
Barzelai Desmestre
Bellshom Astruc
Bellshom Falcó (era secretari de l'aljama el 1343)
Bellshom Scapat (era secretari de l'aljama el 1330)
Bendit Lleó
Bonadona, esposa de Salomó Bonafé
Bonadona, esposa de Vidal Bonet
Bonadona, filla d'Hanoc Bondia
Bondavid de Portell

²¹ Agnès, esposa de Guillem Salmolera, de Celrà, reconeixia un deute del seu marit contret amb Astruc Caravida, jueu de Girona. AHG, Notaria Girona 5, Protocol II, foli 1r. amb data del 25 de maig de 1322.

Bondia Aninai
Bondia Carner
Boneta, filla de Cresques de Torre
Bonhiuà Cresques (era secretari de l'aljama els anys 1325-1342, i era argenter)²²
Bonhiuà de Monells
Bonhiuà Nassanel
Bonhiuà Rossell
Bonhiuà Saltell, jueu de Barcelona
Bramon de Torroella
Caravida Cabrit
Caravida Ravaia
Cresques de Torre
David Bonjorn jueu de Perpinyà
David Falcó
Dolça, esposa d'Astruc Deuslocrega
Dolça, esposa d'Isaac Cordoví
Durona, esposa de Vidal Barzelai
Ester Caravida, esposa de David Bonjorn
Falcó Bellshom
Goig, esposa de Caravida Cabrit
Goig, esposa d'Abraham, jueu sastre
Goig, esposa d'Abraham Bonastruc
Hanoc de Castelló
Hanoc Bondia
Hanoc Condom
Hanoc Cundranya
Isaac Abraham (secretari de l'aljama el 1326)²³
Isaac Bondavid
Isaac Bonhiuà
Isaac Cresques
Isaac Coen
Isaac Coffen

²² Guillem Vila i la seva esposa, de Cassà de la Selva, reconeixien que devien a en Bonhiuà Cresques, jueu de Girona, CCL sous amb L sous d'interès, i es comprometien a pagar-los al cap d'un any. AHG, Notaria Girona 5, Protocol IV, fol. 41 r. amb data del 1335, gener, 15.

²³ Pere de Coll, de Camós, reconeixia que devia a Abraham, fill d'Isaac Abraham, jueu de Girona, CX sous amb VI sous d'interès, a pagar en el termini d'un any. AHG, Notaria Girona 5, Protocol I, fol. 148 r. amb data del 1312, maig, 15.

Isaac Cordoví
Isaac de Peratallada
Isaac Effraim
Isaac Massana
Isaac Mossé
Isaac Pares
Isaac Ravaia
Isaac Sanç
Jucef Bedós
Jucef Benvenist
Jucef Cordoví
Jucef Deulofeu
Jucef Deuslocrega
Jucef Duran
Jucef de Blanes
Jucef de la Bisbal
Jucef den Salves (era secretari de l'aljama el 1325-1330)
Jucef Falcó (un dels membres més destacats de l'aljama)
Jucef Lleó jueu de Perpinyà
Jucef Sescola
Jucef Tanoç
Jucef Ferrer
Jucefa, filla d'Astruc Deuslocrega
Lobell Scapat
Lobell Vidal
Lobell Jucef
Maimó Astruc de Torre
Maimó de Cabanes
Maimó de Mercadal
Mair Maimó
Mossé Cabrit, jueu de Banyoles
Mossé Deuslocrega
Mossé Nassanell
Nacim Roven
Mossé dela Val, metge
Pinfas Vidal
Preciosa, esposa de Rovén Nacim
Preciosa, esposa de Rovén Cordoví

ALGUNS DOCUMENTS SOBRE JUEUS DE GIRONA

Salomó Adret
Salomó Asdrai
Salomó Astruc (era secretari de l'aljama el 1337)
Salomó Bellshom
Salomó Bonastruc
Salomó Bonafé (era secretari de l'aljama el 1325)
Salomó Demestre
Salomó Scapat
Salomó Vides
Salomó Mair
Samuel Astruc
Saltell Gracià, jueu de Barcelona (convers, mestre Arnau d'Anglesola el 1392?)
Salvat Mossé
Salvat Nassanell
Sara, esposa d'Hanoc Bondia
Simó Asdrai
Regina, esposa de Vidal Asdrai
Regina, esposa d'Astruc Avinai
Regina, esposa de Mossé dela Val
Regina, esposa de Jucef LLeó
Regina, esposa de Mair Maymó
Regina, esposa de Saltell Gracià
Regina, filla d'Hanoc Bondia
Rovén Mair
Rovén Nacim (membre destacat de l'aljama i prepòsit de l'almoina el 1381)²⁴
Rovén Safiguera
Rovén Cordovi
Tanoç Isaac
Tolrana, germana d'Abraham Astruc de Vilafranca
Vidal Asdrai
Vidal Bedós
Vidal Bonet
Vidal de Peratallada

²⁴ Preciosa, esposa de Rovén Nacim, reconeixia que havia rebut de Berenguer Candela, de Vilafreser, els XX sous que li devia. AHG, Notaria Girona 5, Protocol I, fol. 175 r. amb data de 1312, abril, 23.

SÍLVIA PLANAS

Vidal Haharó (era secretari de l'aljama el 1330)²⁵

Vidal Lobell

Vidal Maimó

Vidal Salomó

Vidal Samuel

Vidal Savall

Vidal Ravaia

Vidal Jaffe

²⁵ Vidal Haharó, jueu de Girona, va vendre a Arnau de Rovira, de Sils, tots els drets que tenia sobre Pere Vidal de Santa M. de Belloc i la seva dona, drets derivats del deute de XC sous que li tenien des del 1325. AHG, Notaria G5, Protocol XII, fol. 165 v. amb data del 1331.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Document 1

1332, Girona. Reconeixement del draper Raimon de Noguer, d'haver rebut el pagament promès del jueu David Bonjorn.

Raimundus de Noguerius, draperius gerundae, confiteor vobis david bonjorn judeo perpiniani absentis in posse notario (...) me plenarie contentum et satisfactum avobis me solum illus LXX libras VI solidos VIII denarios barcinone in barchinonensibus argenti quas vos promittistis mihi facere dare et solvere hic in Gerundae per bellshom scapati judeum gerundae ratione cambii quod motum facti in villa perpiniani quas LXX libras VI solidos VIII denarios mihi tradit et solvi facit per vobis et per dicto belshom in tabula bernardus de hospitali comptoris gerundae astrugus caravita judeus gerundae et id renuntiae facio vobis et dicto belshom et suis.

Testes Andreas Durandi et Petrus de Hostolerio commorantis Gerundae
Notaria G5, Protocol XII, fol. 250 v.

Document 2

1325, Girona. Renúncia que fa Regina, filla de Bonhiuà Cresques, dels seus drets d'herència, a canvi del dot de mil morabatins d'or.

Regina fillia bonhiua cresques, judei Gerunde, et eius uxoris bonaffe quondam, mater mee uxoreque Saltell Graciani judei barchinonensi voluntate et assenssum expressi dicti viri mei presentis et conscientis asserens me vigore infrascripti iuramenti annum xii (...) Gratis et ex certa scientia et cerciorata plenarie de iure meo absolvo et diffinio promitoque certo vobis iamdicto boniuhà cresques pater meo et vestris. Totum pretium et quidquid iure rationis et actionis habeo et habere debeo et mi competit et competere debet nunc et in futurum in omnibus et singulis bonis mobilibus et immobilibus et aliis iuribus et actionibus presentibus et futuris tam ratione partis hereditatis legitime mee paterne et materne quam ut alia qualiscumque ratione titulo modo iure etcetera itaque nunquam decerto (...) nec mihi contra vos nec bona vestra nec quam juerunt iamdictae matris mee ullam per predictis seu aliquo predictorum possimus facere vel movere questionem petitionem vel demandam in iudicio vel extra iudicio facto vobis et vestris de omnibus et singulis predictus in

bonum et perpetuum finem et pactum et prout nulus et cedendo nihilominus dando vobis et vestris propter in nredictis omnia iura et constitutiones et per qua diffinitione et cessione habui et recepi avobis millem morabatinos auri quos dedi et constiuti in dotem tempori nupti dicto viro meo ut in instrumento ebrayco in facto clarius ista (...). promitens et iurans per deum et eius X preceptos ac hanc diffinitionem et cessionem vobis facio et facere intendo et salvo et retento quod si vos decederas ab intestato quod per presente diffinitionem et cessionem eo mihi non fierit preiudicium in ius successionis ab intestao siquod de iure mihi (...) posse consequere et salvo et recto quod per vos in vestro testamento vel alia voletis mihi aliqua donare seu legare quod ipsi donationis seu legato habendis mihi nullaco (...) fierit periudicium ea possem plene consequere et habere presenti (...) aliquo non obstante.

Et ego Saltellus Gratiani laudo et cedo predictae.

Notaria G5, Protocol V, foli 9r.

Document 3

1330. Pagament d'un tribut extraordinari de l'aljama per la contribució de la guerra de Granada.

Simon de forest porteiis illustrissimi dominum Regis profeci vobis boniua cresques iuceffo den salves astrugo caravite vitali haharon et belshom stapat iudeis secretariis aliame iuderorum Gerundae mee plenarie avobis habuisse ac inter (...) solutionis illa viginti sex millem solidum barchinonensis quod per totum mensem augustus proxime preteritum debébant dicto domino Regi ex illis LXV millem solidum barchinonensis qui taxati fuerunt per venerabile Tesaularium dicti domini regis contribui et solvi debere per aliama Gerundae et eius collectam in illis millem solidum barchinonensis quos dictus dominus rex vult habere ab universis aliamis iuderorum regni sui per subsidio viatici Granate quod id dictus dominus Rex ad succindendam sarracenorum fetidam nationem noviter (...) et quod dictus rex mandat dic te aliame mihi debere expenderi et fieri dicta peccunie quantitate ut per tenorem cuiusdam leteram patentis datum ilerde XI kalendas iunii anno presenti (...). Et predicta (...) quod omnes apochas fieri per me de predictis et omnes solutones per inde mihi facere de predictis comphendit et ineluditer sub presenti instrumento. Et ideo re et autoritate et (...) mihi ut promito atributis facio vobis et dicte aliame et notarius et omnium etcetera de dictis millem solidum (...).

Notaria G5, Protocol X, fol. 99 v.

Document 4

1331, Girona. Regina, filla de Barzelai Bondia, nomena procurador Petit Jacob perquè la representi en la demanda de divorci del seu marit, Mossé dela Val.

Regina filla barzelai bondia quondam iudeus Gerundae Uxoreque magister mosse dela val medici constituo et ordino vos petit jacob iudeum perpiniani presentis instrumentum exhibitionem presentem et reti procuratorem meum certum et specialem ad petendum et exigendum meo nomine a dicto viro meo et eius bonis provisionem quam mihi ut eius coniugi dare tenent tam per ipsi (...) quo mihi ipsam provisionem non curavit ministrare quam et per tempore venturo et ad petendum exigendum per me et iure meo a dicto mosse et eius bonis totam dotem quam sibi sub dedi et constitui tempori nuptiae et ut in instrumento dotali inde facto clarius ipsa patet et ad petendum requirendum et obtinendum a dicto viro meo libellum repudii prout millius iuxta iura ebrayca calere possit ego possem licite alii viro nubere ad consentiendum nomine meo dicte repudiationi et diffinitioni et eius libelli dari et de predictas et singulas instrumenta quiscumque necessaria et oportuna faciendum faci et firmandi cum illius renuntiationibus obligationibus quibus vobis videlicet et ad diffinendum et retinendum ipso viro meo et suis propter totam dictam dotem et provisionem et totum iure et actionis mihi ratione dictam dotis et provisionis pertinet et pertinere debet et per quoquomodo et de predictis et singulis instrumentum diffinitionis remissionis et aliorum necessarium faciendum et firmandum cim illis pactis conditionibus et renuntiationibus quibus vobis placuit dans et concedens vobis dicto procuratore meo supra predictis plenaria potestate. (...)

Notaria G5, Procotol XII, fol. 40.